

PONICA

Ediție definitivă

Premiul Președintelui UCIN,

Laurențiu Damian

2014

CUPRINS

În loc de prefață – „A murit o regină”	5
Câteva precizări	7

PARTEA I

Capitolul 1 – Întâlnirea cu Ponica	11
Capitolul 2 – Copilăria Ponicăi în casa Lupaș – povestită de Ioana Vlasiu	16
Capitolul 3 – Marina Vlasiu despre ea și despre tatăl ei și al Ponicăi, profesorul Ioan Lupaș	19
Capitolul 4 – Tânăra Ponica și moda	28
Capitolul 5 – Despre pălăriile Ponicăi – și nu numai – povestește tot Ioana Vlasiu	32
Capitolul 6 – Un portret al Ponicăi – semnat de Rodica Tapalagă ...	38
Capitolul 7 – Anii de după război. Ponica se adaptează... ..	41
Capitolul 8 – Ponica avea un cult pentru familia ei	43
Capitolul 9 – Doamna Georgescu la București. Întâlnirea cu Teatrul și cu Filmul	48
Capitolul 10 – „Magnetul” numit Ponica	55
Capitolul 11 – Maria Ploae o întâlnește pe doamna Georgescu	62
Capitolul 12 – Mircea Albulescu despre „boieria” doamnei Georgescu	69
Capitolul 13 – „Doamna Georgescu avea o familiaritate care mă înnobila” – spune arhitectul Ștefan Antonescu	74
Capitolul 14 – „Doamna Georgescu i-a lăsat cu gura căscată și pe franțuji” – spune arhitecta Adriana Păun	79
Capitolul 15 – „La filmele mele istorice doamna Georgescu a făcut niște dumnezeiri de costume” – mărturisea regizorul Sergiu Nicolaescu	83

Capitolul 16 – „Doamna Georgescu își lua notițe la ședințele noastre de lucru” – spune Nicolle	98
Capitolul 17 – Ponica și feminitatea	104
Capitolul 18 – „Pe lista colaboratorilor lui Mircea Veroiu, doamna Georgescu – aliata nr. 1” – își amintește în continuare Nicolle	110
Capitolul 19 – Doamna Georgescu – profesoara de scenografie a Oanei Tofan Păunescu	116
Capitolul 20 – „Doamna Georgescu a fost unul dintre stâlpii Buftei” – își amintește Constantin Pivniceru	126
Capitolul 21 – „Doamna Georgescu a fost aproape o «sfântă»!” – mărturisirea Mircea Sântimbreanu	135
Epilog	137

PARTEA a II-a

„Se filmează!” Un manuscris găsit dintr-o întâmplare	139
„Se filmează!” – Jurnalul Hortensiei Georgescu	140
Tudor Vladimirescu	146
Plecarea în exterior	150

PARTEA a III-a

Profesiune de credință – „Condiția costumului de film” (fragment dintr-un eseu semnat de Hortensia Georgescu)	159
Fișă de creație (completată de doamna Georgescu)	162
Filmografie	163

*„Cele mai frumoase zile ale noastre
sunt cele îngropate în amintire“...*

PARTEA I

Capitolul 1

Întâlnirea cu Ponica

Pe doamna Georgescu am cunoscut-o în 1974. De fapt, o cunoscusem mult mai demult. Dar numai „din vorbe“. Auzisem despre ea de la Dina, fiica ei. Dina era o fată frumoasă, cu părul negru, cu pielea albă, parcă transparentă. O întâlneam la ceaiurile noastre, pe când ea avea vreo douăzeci de ani. Și eu cam tot atâta – sau poate un pic mai mult.

La ceaiurile astea, noi, copii de „foști“ – burghezi sau aristocrați – veneam îmbrăcați fiecare cum putea. Băieții, în costume din stofă fină „tăiată“ cândva de croitorii de lux ai taților sau bunicilor lor, costume „ajustate“, ori întoarse, recondiționate sau, pur și simplu, bine păstrate printre săculeții cu naftalină... Alții preferau ținuta „sport“. Veneau în pantaloni de „cașă“, gri și cu câte un pulovăr – recondiționat de mame sau bunici – cu nodurile întoarse pe dos. Noi, fetele, ne îmbrăcam îndeobște cu fuste din stofă întoarsă, „împrumutate“ de la mamele noastre, cu bluze de mătase naturală, tot împrumutate de la mame sau de la bunici. Mătasea era, adesea, „tăiată“ de atâta stat în dulap ori de atâta spălat și călcat.

O notă aparte făcea Dina Georgescu. Era, întotdeauna, „ca scoasă din cutie”, elegantă, cu rochițe moderne, frumoase, bine croite, dar nenicând ostentative.

Îmi amintesc că la unul dintre „ceaiurile” noastre petrecute la început de vară, Dina a venit îmbrăcată într-un deux-pièces galben-auriu, strâns pe corp – atât cât să nu fie chiar „lipit”. Nu era deloc machiată. Niciuna dintre noi nu se machia, încă, în astfel de prilejuri. Dar ne pieptănam cu coc, dorind să părem mai mari și împrumutam de pe la mame sau bunici câte o bijuterie simplă, uite așa, ca să avem un... sclipici... Și mai adăugam și câte o picătură-două de parfum. Bijuteria cea mai importantă a Dinei era privirea ei. Avea ochii mari, negri-lucioși, genele lungi, gura cărnoasă, părul bogat, adunat într-o singură coadă. O coadă împletită în trei, care se încolăcea în jurul gâtului subțire și lung al fetei ca un șarpe lucios, întunecat, dar inocent. Unica „găteală” a Dinei a fost, în seara aceea, un trandafir galben, de fapt un boboc de trandafir galben, viu, neofilit, așezat pe după urechea ei dreaptă...

Știam, de la colegii mei de ceaiuri, că Dina avea o mamă nemaipomenită. O mamă care-i gândește și croiește rochiile, deși... „nu-i de meserie”. Și mai știam despre Dina că pentru ea, București înseamnă un accident al Istoriei. Că ea, prin mama ei, prin bunicul ei – ilustru – reprezenta o parte din elita Ardealului... Cea adevărată.

Nu aveam cum să bănuiesc atunci, în anii de „înflorire” a comunismului, în anii când noi nu știam mai nimic despre Canal, despre morții de la Canal, despre Sighet și alte închisori cumplite, în care își măcinaseră viața oameni aleși precum a fost Ioan Lupăș – bunicul Dinei și tatăl Hortensiei Georgescu –, nu aveam cum să sper atunci că, într-o după-amiază cu soare mult, pe la mijlocul anilor '70, urma s-o cunosc pe legendara mamă a Dinei, pe „Doamna Georgescu”.

Pentru apropiați – PONICA...

*Ponica – în splendoarea tinereții ei –
„văzută” de Magdalena Rădulescu*

Ponica, Poniu și Marina

Ponica a împlinit... 18 ani!

*Istoricul Ioan Lupaș cu soția sa, Ana Lupaș, și cei trei copii,
Toma Semproni, Hortensia (Ponica) și Marina Minerva*

Ponica, împodobită cu pălăriile ei fabuloase

Ponica, Mircea Georgescu și copiii

Hortensia cu fiica ei, Dina

*Ponica, frumoasă
ca un star
dintr-un film
alb-negru*

Un pașaport ca o diplomă de excelență!

*Sculptorul Ion Vlasie cu fiica sa,
Ioana Vlasie, istoric de artă, 1983*

Familia Lupaș, în anii buni...

Așadar, era în vară, mai exact la începutul toamnei unui an care, pentru mine – dar în primul rând pentru Mircea Veroiu – avea să fie unul deosebit de fast. Ne hotărâserăm, Mircea și cu mine, să mergem la Mogoșoaia ca s-o rugăm, s-o „înduplecăm” pe doamna Hortensia Georgescu să semneze costumele la un film ce se anunța deosebit de greu și care avea să devină – mai ales prin unele secvențe ale lui – unul antologic. Este vorba despre „Dincolo de pod”.

Am anunțat-o că venim. A zis că ne așteaptă. Și ne aștepta, într-adevăr, la Mogoșoaia, pe terasa care șerpuia în jurul palatului cel mic – mai exact în jurul clădirii anexe –, acolo unde se afla în vremea aceea restaurantul. Și, la etaj, câteva camere în care se odihneau sau scriau cărți scriitorii și artiștii ce puteau beneficia „în mod legal”, plătind sume derizorii, de astfel de mici privilegii. (O clădire deosebit de frumoasă, gândită să semene cu castelul Mogoșoaia. O clădire ce poartă semnătura unui ilustru arhitect român : G. M. Cantacuzino.)

Ponica surâdea în lumina caldă a asfințitului. Era așezată comod, într-un fotoliu de paie – îmbrăcată elegant – ca de obicei. Părul bogat, alb cu reflexe liliachii – pentru că așa-i plăcea ei să-l „înviezeze” – era tuns scurt și pieptănat cu grijă. Ca de obicei, pe la tâmpla dreaptă avea un fel de aripă, o cută mare, plecată în sus. Pe degetul mic de la mâna dreaptă purta o „chevalieră” enormă, de argint, cu chihlimbar – dacă nu mă înșel –, pe care și-o cumpăraseră din Polonia. Și de care era tare mândră. Avea, ca de obicei, ceva alb în jurul gâtului – un guleraș sau o eșarfă – și unghiile date cu lac de culoarea sângelui.

Ne-a primit cu simplitate, a zâmbit ca o regină îngăduitoare simțindu-ne sfiala extremă, și a acceptat pe loc să colaboreze cu Mircea. „Am și un argument important ca să lucrez cu dumneata. Am văzut « Nunta de piatră »...”

Așa a început „complicitatea” care avea să dureze cam zece ani. Și o prietenie care n-a încetat decât odată cu moartea Ponicăi.

Capitolul 2

Copilăria Ponicăi în casa Lupaș
povestită de Ioana Vlasiu

Am ținut minte – și am pomenit-o de multe ori – o „vorbă” a lui André Maurois. El spunea undeva că oamenii echilibrați au avut – în cele mai multe cazuri – o copilărie fericită...

Oare cum va fi fost, cum va fi arătat copilăria acestei ființe de excepție, numită Hortensia Georgescu ?

M-am gândit că, după moartea ei și a doamnei Marina Vlasiu, sora Hortensiei Georgescu și soția scriitorului și sculptorului Ion Vlasiu, cel mai bine și-ar putea aminti câte ceva despre copilăria Ponicăi nepoata ei, Ioana Vlasiu.

Fermecată și ea, subjugată chiar de personalitatea Ponicăi, Ioana a acceptat să-și lase deoparte treburile multe – Ioana este un eminent critic de artă – ca să „povestim” despre mătușa ei. Mărturia Ioanei nu putea să lipsească din această încercare de „Portret”.

... Știu despre copilăria ei de la mama mea, întâmplări din vremea când erau ele fetițe. Ponica era extrem de bolnăvicioasă când era copil. Da, era slabă, lipsită de rezistență. Mama îmi povestea că Ponica mergea la școală luni, marți, miercuri și joi. Vineri și sâmbătă nu mai putea. Era prea obosită. Ponica era mai mare cu doi ani decât mama mea și cu un an mai mică decât fratele ei. Pe fratele ei îl chema Semproniu. Nume

latinesc, desigur, că așa era moda în Ardeal. Și Semproniu, neputând să-și pronunțe numele, și-a zis lui însuși, Pòniu. Ponica, născându-se după el și având așadar un frate Pòniu, s-a botezat pe ea Ponica. Adică și-a dat un nume fără nicio legătură cu numele ei adevărat. Pe urmă a venit pe lume mama mea, Mini. Mini – de la Minerva. Pe mama o chema Minerva Marina. Ponica era doar Hortensia. Pe Semproniu îl mai chema și Toma.

Cât despre casa bunicilor, casa Lupaș, cea în care s-au născut cei trei, adică Poniu, Ponica și Mini, eu n-am prea cunoscut-o. Casa aceea de la Cluj, cea pe care și-au construit-o bunicii mei, este făcută din câte știu eu de Horia Creangă. Deși specialiștii din București, adică arhitecții care s-au ocupat de Horia Creangă, zic că el, Horia Creangă, n-ar fi lucrat la Cluj. Dar asta este un amănunt. În cazul nostru – nesemnificativ...

Semproniu, cel mai mare dintre copiii Lupaș, a murit primul. A făcut un cancer și a murit – nu prea bătrân. Poniu a studiat dreptul în Franța. Se spune că el avea extraordinar de mult umor. Cam ca al Ponichii. Știa bine ungurește și de câte ori venea în București se instala la noi în fotoliul lui favorit și începea să spună bancuri. Ciudat, noi am tot fost evacuați, am schimbat atâtea locuințe, am pierdut atâtea lucruri – cărți, mobilă, obiecte de artă –, dar fotoliul ăsta venea după noi pe oriunde ne mutam. În fotoliul ăsta se instala Poniu și spunea bancuri pe ungurește. Mama le înțelegea destul de bine. Mie ea mi le traducea. Erau bancuri tot ungurești, cu un conte, Tasilò, un fel de Bulă aristocrat. Da, avea foarte mult umor Poniu. În tinerețe, pe când studia la Paris, Poniu a avut un amor cu o franțuzoaică jumătate englezoaică. Asta l-a plăcut foarte tare pe Poniu și a venit după el la Cluj. Foarte înaltă, bunicilor mei li s-a părut cam urâtă. Nu le-a plăcut deloc. În plus, bunicul era foarte îngrijorat la ideea că Poniu ar putea

să se stabilească în Franța. De aceea se pare că au acceptat-o destul de rău, în sensul că n-au primit-o la ei acasă, i-au luat o cameră la hotel, unde au și instalat-o. Și pe urmă această Claude – așa o chema – a renunțat la el și s-a măritat cu colegul lor, pe care și Poniu îl cunoștea foarte bine. Unul pe nume... Pompidou, care a devenit – cum se știe – președintele Franței. La drept vorbind, Poniu i-a făcut un mare cadou lui Claude neluând-o de nevastă. Dacă devenea... „madam Lupaș” – în loc de Madame Pompidou, Claude ar fi ajuns probabil profesoară de franceză la Cluj.

Nu știu toate detaliile despărțirii ei de Poniu... Se pare că a existat o mare cantitate de scrisori de la ea către Poniu. Dar când bunicul meu a fost „ridicat”, neștiindu-se exact pentru cât timp, bunica s-a dus și a ars toate scrisorile care erau în casă, doi saci de scrisori și documente de tot felul. În primul rând, toată corespondența bunicului meu, Ioan Lupaș, corespondența științifică de o viață întreagă. Asta a fost într-adevăr o pagubă imensă. La fel au fost puse pe foc scrisorile dintre Poniu și Claude. Și cam tot ce se mai găsea prin casă ca „document”... Pe urmă când Marina, fata cea mică a lui Poniu a cunoscut un francez cu care s-a și măritat, Claude a fost foarte drăguță. Da, pe fiica lui Poniu o chema tot Marina. Marina Lupaș – un nume frecvent în familie, pentru că mama bunicului meu era tot Marina. Marina este un nume răspândit în zona Sibiului, Sfânta Marina apare prin pictura bisericilor de prin jurul Sibiului, de prin Mărginime. Într-adevăr, Claude a ajutat-o pe Marina. Poniu i-a scris și Claude a ajutat-o să plece. Marina a plecat în Franța prin '71-'72...

Capitolul 3

*Marina Vlasiu despre ea
și despre tatăl ei și al Ponicăi,
profesorul Ioan Lupaș*

Despre Marina Vlasiu – mama Ioanei, noi două, doamna Georgescu și cu mine, vorbeam foarte adesea. Doamna Georgescu o evoca, de fiecare dată, cu multă duiosie. Cel mai des vorbeam despre felul cum fusese „ridicăta” Mini... Mi-amintesc că Ponica îmi spunea uneori: „Silvia, cel mai important lucru pe lumea asta este sănătatea! – Și libertatea!” Și adăuga: „Când pleci undeva, să-ți iei neapărat peria și pasta de dinți. Pentru că sora mea, atunci când au luat-o, a plecat așa cum era – adică în cămașă de noapte și cu o haină aruncată pe umeri... Parcă-și luase cu ea și un cojoc. Dar a uitat să-și ia pastă de dinți și perie...”

Când au venit și au ridicat-o la două noaptea, securiștii i-au spus: „Doamnă, o să lipsiți câteva ore!” Și Mini a lipsit nouă luni. Și când eu am întrebat-o: „Mini, cum ți-a fost la pușcărie?”, ea mi-a răspuns: „Până la urmă m-am acomodat, dar cel mai tare mi-au lipsit peria și pasta de dinți...”

... Iată cum povestește cele întâmplate atunci regretata doamnă Marina Vlasiu, în articolul apărut în februarie 1992 într-o revistă de specialitate. Fiica ilustrului savant s-a specializat și ea în istorie.

A și fost cercetător la Institutul de Istorie al Academiei Române, timp de peste 20 de ani. Vara trecută, pe când mă apucasem să alcătuiesc această carte (așa scriam la prima ediție), Marina Vlasiu mi-a încredințat textele care urmează spre a fi publicate. A insistat să mi le dea, ca și cum și-ar fi presimțit moartea apropiată.

... Într-o frumoasă noapte de august a anului 1950, tatăl meu, Ioan Lupaș, a fost ridicat de la locuința sa din Sibiu de către organele Securității și dus, cu sacul pe cap, spre o destinație necunoscută. Era pensionar, avea 70 de ani. Încearca a treia întemnițare, după primele două din tinerețe. Curând aveam să aflăm că, odată cu el și în același lot al foștilor demnitari dintre cele două războaie mondiale, au mai fost deținuți Gheorghe Brătianu, Alexandru Lapedatu, Ion Nistor, Th. Sauciu-Săveanu, Ștefan Meteș și mulți alții.

Convoiul celor arestați s-a oprit la închisoarea de la Sighet, închisoare „étanche”, de unde mai bine de cinci ani n-am primit nicio veste și unde n-am putut trimite nici îmbrăcăminte, nici pachete cu alimente. Acolo, tatăl meu, și așa debil – slăbise în ultimul an 12 kg – și suferind de ficat, a încercat să facă greva foamei în semn de protest față de tratamentul dur la care erau supuși, dar a fost bătut și silit de niște paznici-gealați să înghită ce i se oferea. Din fericire nu era singur, ci împreună cu vreo alți cinci-șase deținuți cărora, spre a nu-i lăsa să se prăbușească din punct de vedere moral, le ținea în fiecare dimineață, cu riscuri, o scurtă slujbă religioasă. Bineînțeles, închisoarea își avea și cimitirul ei, adevărat cimitir de martiri și eroi. Aici au fost înhumate de-a valma rămășițele pământești ale lui Iuliu Maniu, ale lui Constantin și Gheorghe Brătianu, ale lui Lapedatu și ale multor altora.

Imediat după arestarea tatii, primind un telefon de la Sibiu, n-am ezitat să plec acolo, unde mama era singură. Am făcut greșeala să mă duc la Securitate pentru a mă interesa de